

22nd Sydney Latin Summer School

University of Sydney, January 18-22, 2016

Level 4 vi

Instructor: Ian McLeod

Selections from Lucan, De Bello Civili, Book 1

1 - 7 **The poet announces his theme, civil war, and lists its consequence**

Bella per Emathios plus quam ciuilia campos
iusque datum sceleri canimus, populumque potentem
in sua uictrici conuersum uiscera dextra
cognatasque acies, et rupto foedere regni
certatum totis concussi uiribus orbis 5
in commune nefas, infestisque obuia signis
signa, pares aquilas et pila minantia pilis.

33 - 66 **The Invocation of Nero**

quod si non aliam uenturo fata Neroni
inuenere uiam magnoque aeterna parantur
regna deis caelumque suo seruire Tonanti 35
non nisi saeuorum potuit post bella gigantum,
iam nihil, o superi, querimur; scelera ipsa nefasque
hac mercede placent. diros Pharsalia campos
inpleat et Poeni saturentur sanguine manes,
ultima funesta concurrant proelia Munda, 40
his, Caesar, Perusina fames Mutinaeque labores
accedant fatis et quas premit aspera classes
Leucas et ardenti seruilia bella sub Aetna,
multum Roma tamen debet ciuilibus armis
quod tibi res acta est. te, cum statione peracta 45
astra petes serus, praelati regia caeli
excipiet gaudente polo: seu sceptrum tenere
seu te flammigeros Phoebi conscendere currus
telluremque nihil mutato sole timentem
igne uago lustrare iuuat, tibi numine ab omni 50
cedetur, iurisque tui natura relinquet
quis deus esse uelis, ubi regnum ponere mundi.
sed neque in Arctoo sedem tibi legeris orbe
nec polus auersi calidus qua uergitur Austri,

unde tuam uideas obliquo sidere Romam. 55
 aetheris immensi partem si presseris unam,
 sentiet axis onus. librati pondera caeli
 orbe tene medio; pars aetheris illa sereni
 tota uacet nullaeque obstant a Caesare nubes.
 tum genus humanum positis sibi consulat armis 60
 inque uicem gens omnis amet; pax missa per orbem
 ferrea belligeri conpescat limina Iani.
 sed mihi iam numen; nec, si te pectore uates
 accipio, Cirrhaea uelim secreta mouentem
 sollicitare deum Bacchumque auertere Nysa: 65
 tu satis ad uires Romana in carmina dandas.

67 - 182 The causes of the war

(a) 67 - 97 Fate and the Triumvirate

fert animus causas tantarum expromere rerum,
 inmensumque aperitur opus, quid in arma furem
 inpulerit populum, quid pacem excusserit orbi.
 inuida fatorum series summisque negatum 70
 stare diu nimioque graues sub pondere lapsus
 nec se Roma ferens. sic, cum conpage soluta
 saecula tot mundi suprema coegerit hora
 antiquum repetens iterum chaos, [omnia mixtis
 sidera sideribus concurrent,] ignea pontum 75
 astra petent, tellus extendere litora nolet
 excutietque fretum, fratri contraria Phoebe
 ibit et obliquum bigas agitare per orbem
 indignata diem poscet sibi, totaque discors
 machina diuolsi turbabit foedera mundi. 80
 in se magna ruunt: laetis hunc numina rebus
 crescendi posuere modum. nec gentibus ullis
 commodat in populum terrae pelagique potentem
 inuidiam Fortuna suam. tu causa malorum
 facta tribus dominis communis, Roma, nec umquam 85

in turbam missi feralia foedera regni.
 o male concordēs nimiaque cupidine caeci,
 quid miscere iuuat uires orbemque tenere
 in medio? dum terra fretum terramque leuabit
 aer et longi uoluent Titana labores 90
 noxque diem caelo totidem per signa sequetur,
 nulla fides regni sociis, omnisque potestas
 inpatiens consortis erit. nec gentibus ullis
 credite nec longe fatorum exempla petantur:
 fraterno primi maduerunt sanguine muri. 95
 nec pretium tanti tellus pontusque furoris
 tunc erat: exiguum dominos commisit asyllum.

(b) 98 - 120 The deaths of Crassus and Julia

temporis angusti mansit concordia discors
 paxque fuit non sponte ducum; nam sola futuri
 Crassus erat belli medius mora. qualiter undas 100
 qui secat et geminum gracilis mare separat Isthmos
 nec patitur conferre fretum, si terra recedat,
 Ionium Aegaeo frangat mare, sic, ubi saeua
 arma ducum dirimens miserando funere Crassus
 Assyrias Latio maculauit sanguine Carrhas, 105
 Parthica Romanos soluerunt damna furores.
 plus illa uobis acie, quam creditis, actum est,
 Arsacidae: bellum uictis ciuile dedistis.
 diuiditur ferro regnum, populique potentis,
 quae mare, quae terras, quae totum possidet orbem, 110
 non cepit fortuna duos. nam pignora iuncti
 sanguinis et diro ferales omine taedas
 abstulit ad manes Parcarum Iulia saeua
 intercepta manu. quod si tibi fata dedissent
 maiores in luce moras, tu sola furentem 115
 inde uirum poteras atque hinc retinere parentem
 armatasque manus excusso iungere ferro,
 ut generos soceris mediae iunxere Sabinae.

morte tua discussa fides bellumque mouere
permissum ducibus. stimulos dedit aemula uirtus.

(c) 120 - 157 Caesar and Pompey - the protagonists

tu, noua ne ueteres obscurent acta triumphos
et uictis cedat piratica laurea Gallis,
Magne, times; te iam series ususque laborum
erigit inpatiensque loci fortuna secundi;
nec quemquam iam ferre potest Caesarue priorem 125
Pompeiusue parem. quis iustius induit arma
scire nefas: magno se iudice quisque tuetur;
uictrix causa deis placuit sed uicta Catoni.
nec coiere pares. alter uergentibus annis
in senium longoque togae tranquillior usu 130
dedidicit iam pace ducem, famaeque petitor
multa dare in uolgus, totus popularibus auris
inpelli plausuque sui gaudere theatri,
nec reparare nouas uires, multumque priori
credere fortunae. stat magni nominis umbra, 135
qualis frugifero quercus sublimis in agro
exuuias ueteris populi sacrataque gestans
dona ducum nec iam ualidis radicibus haerens
pondere fixa suo est, nudosque per aera ramos
effundens trunco, non frondibus, efficit umbram, 140
et quamuis primo nutet casura sub Euro,
tot circum siluae firmo se robore tollant,
sola tamen colitur. sed non in Caesare tantum
nomen erat nec fama ducis, sed nescia uirtus
stare loco, solusque pudor non uincere bello. 145
acer et indomitus, quo spes quoque ira uocasset,
ferre manum et numquam temerando parcere ferro,
successus urguere suos, instare fauori
numinis, inpellens quidquid sibi summa petenti
obstaret gaudensque uiam fecisse ruina, 150
qualiter expressum uentis per nubila fulmen

aetheris impulsu sonitu mundique fragore
emicuit rupitque diem populosque pauentes
terrui obliqua praestringens lumina flamma:
in sua templa furit, nullaque exire uetante 155
materia magnamque cadens magnamque reuertens
dat stragem late sparsosque recolligit ignes.

(d) 158 - 182 Moral decline at Rome

hae ducibus causae; suberant sed publica belli
semina, quae populos semper mersere potentis.
namque, ut opes nimias mundo fortuna subacto 160
intulit et rebus mores cessere secundis
praedaque et hostiles luxum suasere rapinae,
non auro tectisque modus, mensasque priores
aspernata fames; cultus gestare decoros
uix nurbibus rapuere mares; fecunda uirorum 165
paupertas fugitur totoque accersitur orbe
quo gens quaeque perit; tum longos iungere fines
agrorum, et quondam duro sulcata Camilli
uomere et antiquos Curiorum passa ligones
longa sub ignotis extendere rura colonis. 170
non erat is populus quem pax tranquilla iuuaret,
quem sua libertas in motis pasceret armis.
inde irae faciles et, quod suasisset egestas,
uile nefas, magnumque decus ferroque petendum
plus patria potuisse sua, mensuraque iuris 175
uis erat: hinc leges et plebis scita coactae
et cum consulibus turbantes iura tribuni;
hinc rapti fascis pretio sectorque fauoris
ipse sui populus letalisque ambitus urbi
annua uenali referens certamina Campo; 180
hinc usura uorax audumque in tempora fenus
et concussa fides et multis utile bellum.

iam gelidas Caesar cursu superauerat Alpes
 ingentisque animo motus bellumque futurum
 ceperat. ut uentum est parui Rubiconis ad undas, 185
 ingens uisa duci patriae trepidantis imago
 clara per obscuram uoltu maestissima noctem
 turrigero canos effundens uertice crines
 caesarie lacera nudisque adstare lacertis
 et gemitu permixta loqui: 'quo tenditis ultra? 190
 quo fertis mea signa, uiri? si iure uenitis,
 si ciues, huc usque licet.' tum perculit horror
 membra ducis, riguere comae gressumque coercens
 languor in extrema tenuit uestigia ripa.
 mox ait 'o magnae qui moenia prospicis urbis 195
 Tarpeia de rupe Tonans Phrygiique penates
 gentis Iuleae et rapti secreta Quirini
 et residens celsa Latiaris Iuppiter Alba
 Vestalesque foci summique o numinis instar
 Roma, faue coeptis. non te furialibus armis 200
 persequor: en, adsum uictor terraque marique
 Caesar, ubique tuus (liceat modo, nunc quoque) miles.
 ille erit ille nocens, qui me tibi fecerit hostem.'
 inde moras soluit belli tumidumque per amnem
 signa tulit propere: sicut squalentibus aruis 205
 aestiferae Libyes uiso leo comminus hoste
 subsedit dubius, totam dum colligit iram;
 mox, ubi se saeuae stimulauit uerbere caudae
 erexitque iubam et uasto graue murmur hiatu
 infremuit, tum torta leuis si lancea Mauri 210
 haereat aut latum subeant uenabula pectus,
 per ferrum tanti securus uolneris exit.
 fonte cadit modico paruisque inpellitur undis
 puniceus Rubicon, cum feruida canduit aestas,
 perque imas serpit ualles et Gallica certus 215
 limes ab Ausoniis disternat arua colonis.

tum uires praebibat hiemps atque auxerat undas
 tertia iam grauido pluuiialis Cynthia cornu
 et madidis Euri resolutae flatibus Alpes.
 primus in obliquum sonipes opponitur amnem 220
 excepturus aquas; molli tum cetera rumpit
 turba uado faciles iam fracti fluminis undas.
 Caesar, ut aduersam superato gurgite ripam
 attigit, Hesperiae uetitis et constitit aruis,
 'hic' ait 'hic pacem temerataque iura relinquo; 225
 te, Fortuna, sequor. procul hinc iam foedera sunt;
 credidimus satis <his>, utendum est iudice bello.'

228 - 265 Caesar captures Ariminum

sic fatus noctis tenebris rapit agmina ductor
 inpiger, et torto Balearis uerbere fundae
 ocior et missa Parthi post terga sagitta, 230
 uicinumque minax inuadit Ariminum, et ignes
 solis Lucifero fugiebant astra relicto.
 iamque dies primos belli uisura tumultus
 exoritur; sed sponte deum, seu turbidus Auster
 inpulerat, maestam tenuerunt nubila lucem. 235
 constitit ut capto iussus deponere miles
 signa foro, stridor lituum clangorque tubarum
 non pia concinuit cum rauco classica cornu.
 rupta quies populi, stratisque excita iuuentus
 deripuit sacris adfixa penatibus arma 240
 quae pax longa dabat: nuda iam crate fluentis
 inuadunt clipeos curuataque cuspide pila
 et scabros nigrae morsu robiginis enses.
 ut notae fulsere aquilae Romanaque signa
 et celsus medio conspectus in agmine Caesar, 245
 deriguere metu, gelidos pauor occupat artus,
 et tacito mutos uoluunt in pectore questus.
 'o male uicinis haec moenia condita Gallis,
 o tristi damnata loco! pax alta per omnes

et tranquilla quies populos: nos praeda furentum 250
 primaque castra sumus. melius, Fortuna, dedisses
 orbe sub Eoo sedem gelidaque sub Arcto
 errantisque domos, Latii quam claustra tueri.
 nos primi Senonum motus Cimbrumque ruentem
 uidimus et Martem Libyes cursumque furoris 255
 Teutonici: quotiens Romam fortuna laccessit,
 hac iter est bellis.' gemitu sic quisque latenti,
 non ausus timuisse palam: uox nulla dolori
 credita, sed quantum, uolucres cum bruma coercet,
 rura silent, mediusque tacet sine murmure pontus, 260
 tanta quies. noctis gelidas lux soluerat umbras:
 ecce, faces belli dubiaeque in proelia menti
 urgentes addunt stimulos cunctasque pudoris
 rumpunt fata moras: iustos Fortuna laborat
 esse ducis motus et causas inuenit armis. 265

466 - 522 The reaction at Rome : Panic and Evacuation

Caesar, ut immensae conlecto robore uires
 audendi maiora fidem fecere, per omnem
 spargitur Italiam uicinaque moenia complet.
 uana quoque ad ueros accessit fama timores
 inrupitque animos populi clademque futuram 470
 intulit et uelox properantis nuntia belli
 innumeras soluit falsa in praeconia linguas.
 est qui tauriferis ubi se Meuania campis
 explicat audaces ruere in certamina turmas
 adferat, et qua Nar Tiberino inlabitur amni 475
 barbaricas saeui discurrere Caesaris alas;
 ipsum omnes aquilas conlataque signa ferentem
 agmine non uno densisque incedere castris.
 nec qualem meminere uident: maiorque ferusque
 mentibus occurrit uictoque inmanior hoste. 480
 hunc inter Rhenum populos Albimque iacentes

finibus Arctois patriaque a sede reuolsos
pone sequi, iussamque feris a gentibus urbem
Romano spectante rapi. sic quisque pauendo
dat uires famae, nulloque auctore malorum
quae finxere timent. 485

nec solum uolgens inani
percussum terrore pauet, sed curia et ipsi
sedibus exiluere patres, inuisaque belli
consulibus fugiens mandat decreta senatus.
tum, quae tuta petant et quae metuenda relinquunt 490

incerti, quo quemque fugae tulit impetus urgent
praecipitem populum, serieque haerentia longa
agmina prorumpunt. credas aut tecta nefandas
corripuisse faces aut iam quatiente ruina
nutantes pendere domos, sic turba per urbem 495

praecipiti lymphata gradu, uelut unica rebus
spes foret adflictis patrios excedere muros,
inconsulta ruit. qualis, cum turbidus Auster
reppulit a Libycis immensum Syrtibus aequor
fractaque ueliferi sonuerunt pondera mali, 500

desilit in fluctus deserta puppe magister
nauitaeque et nondum sparsa conpage carinae
naufragium sibi quisque facit, sic urbe relictas
in bellum fugitur. nullum iam languidus aevo
eualuit reuocare parens coniunxue maritum 505

fletibus, aut patrii, dubiae dum uota salutis
conciperent, tenere lares; nec limine quisquam
haesit et extremo tunc forsitan urbis amatae
plenus abit uisu: ruit inreuocabile uolgens.
o faciles dare summa deos eademque tueri 510

difficiles! urbem populis uictisque frequentem
gentibus et generis, coeat si turba, capacem
humani facilem uenturo Caesare praedam
ignauae liquere manus. cum pressus ab hoste
clauditur externis miles Romanus in oris, 515

effugit exiguo nocturna pericula uallo,
et subitus rapti munimine caespitis agger
praebet securos intra tentoria somnos:
tu tantum audito bellorum nomine, Roma,
desereris; nox una tuis non credita muris. 520
danda tamen uenia est tantorum danda pauorum:
Pompeio fugiente timent.

673 - 695 The vision of the frenzied Matrona

terruerant satis haec pavidam praesagia plebem,
sed maiora premunt. nam, qualis uertice Pindi
Edonis Ogygio decurrit plena Lyaeo, 675
talis et attonitam rapitur matrona per urbem
uocibus his prodens urgumentem pectora Phoebum:
'quo feror, o Paeon? qua me super aethera raptam
constituis terra? uideo Pangaea niuosis
cana iugis latosque Haemi sub rupe Philippos. 680
quis furor hic, o Phoebe, doce, quo tela manusque
Romanae miscent acies bellumque sine hoste est.
quo diuersa feror? primos me ducis in ortus,
qua mare Lagei mutatur gurgite Nili:
hunc ego, fluminea deformis truncus harena 685
qui iacet, agnosco. dubiam super aequora Syrtim
arentemque feror Libyen, quo tristis Enyo
transtulit Emathias acies. nunc desuper Alpīs
nubiferae colles atque aeriam Pyrenen
abripimur. patriae sedes remeamus in urbis, 690
inpiaque in medio peraguntur bella senatu.
consurgunt partes iterum, totumque per orbem
rursus eo. noua da mihi cernere litora ponti
telluremque nouam: uidi iam, Phoebe, Philippos.'
haec ait, et lasso iacuit deserta furore.